

PANDEMİ SÜRECİNDE

SAĞLIKLI BİR GAZİANTEP İÇİN NELER YAPILABİLİR?

GİRİŞ

Sağlıklı bir toplum için sağlıklı beslenme en önemli konudur şüphesiz. Sağlıklı beslenmenin yolu da Gıda Güvenliği ve Gıda Güvenirliğinden geçmektedir.

Gıda güvenliği “tüm hane halkı üyelerinin fiziksel ve ekonomik olarak yeterli gıdaya ulaşması ve bu ulaşmada hane halkının bir risk taşımaması” olarak tanımlanmaktadır.

Gıda güvenliğinin üç temel ayağı vardır:

1. Gıdanın bulunabilirliği: Yeterli miktarda gıda istikrarlı şekilde bulunabilmelidir,
2. Gıdaya erişim: Besleyici ve uygun gıdalara erişebilmek için yeterli ekonomik kaynağa sahip olunmalıdır,
3. Gıda kullanımı: Uygun kullanım temel beslenme ve sağlık bilgisine dayanmalı aynı zamanda yeterli suya erişim ve temizlik esas alınmalıdır.

Belirli aralıklarla yiyecek gıdası olmayan insanların sayısı 800 milyon civarındadır. Dünyanın az beslenen insanların %60'ı Asya ve %25'i Afrika'dadır. Buna rağmen açlık çeken insan sayısı Afrika'da %33, Asya'da ise %16'dır.

Tüm dünyada insanların sağlıklı olmaları, yaşamlarını ve fiziksel gelişimlerini sürdürebilmeleri için yeterli miktarda ve güvenli gıdayı alabilmeleri, yeterli ve dengeli beslenebilmeleri gerekir. Bu gereksinimin gıdalardan karşılanması açısından güvenli ve sağlıklı gıda üretimi ve tüketimi de zorunludur. Dünyada gıdaya ilişkin sorunlar gün geçtikçe artmaktadır. Bu sorunların başında gıda güvenliğinin sağlanamaması gelmektedir.

Nüfus artışı; toprak, hava ve su kirliliği; toplumun değişen tüketim alışkanlıkları; toplu gıda ve yemek üretiminde artış; gıdaların saklama süresinin bazı kimyasallar ile artırılması; denetim dışı gıda üretimi; denetim uygulamalarının yetersizliği veya gereğince yapılmaması; gıda üretiminde yeni teknolojilerin kullanımı gıda güvenirliliğini tehdit etmektedir.

Gıda güvenliği, sağlıklı ve kusursuz gıda üretimini sağlamak amacıyla gıda hammaddesinin eldesi, üretimi, işlenmesi, saklanması, taşınması, dağıtılması ve tüketimi sırasında gerekli kurallara uyularak önlemlerin alınması olarak tanımlanabilir.

GAZİANTEP İLİNİN SOSYOEKONOMİK YAPISI

Gaziantep, gelişmişliğin bir göstergesi olarak bölge illerinden devamlı olarak göç almakta, doğumun yanında, göç nedeniyle de nüfus artışı yaşamaktadır. Yıllık nüfus artış oranı %1,58 olan ilin nüfusunun %89'u il merkezinde yaşarken, %11'i köylerde yaşamaktadır. Bu durum, Türkiye genelinde olan şehirleşme trendinin Gaziantep için de geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Son on yıla ait Türkiye ve Gaziantep nüfus, nüfus yoğunluğu ve nüfus artış hızı verileri.

Yıllar	Nüfus		Nüfus Yoğunluğu		Yıllar	Nüfus Artış Hızı	
	Türkiye	Gaziantep	Türkiye	Gaziantep		Türkiye	Gaziantep
2010	73 722 988	1 700 763	96	249	2009-2010	15,9	28,1
2011	74 724 269	1 753 596	97	257	2010-2011	13,5	30,6
2012	75 627 384	1 799 558	98	264	2011-2012	12,0	25,9
2013	76 667 864	1 844 438	100	270	2012-2013	13,7	24,6
2014	77 695 904	1 889 466	101	277	2013-2014	13,3	24,1
2015	78 741 053	1 931 836	102	283	2014-2015	13,4	22,2
2016	79 814 871	1 974 244	104	290	2015-2016	13,5	21,7
2017	80 810 525	2 005 515	105	294	2016-2017	12,4	15,7
2018	82 003 882	2 028 563	107	297	2017-2018	14,7	11,4
2019	83 154 997	2 069 364	108	303	2018-2019	13,9	19,9

Gaziantep nüfus yapısı yaşa göre incelendiğinde, en yüksek oranı 763,902 nüfus sayısı ile 18 yaş altı bireylerin oluşturduğu, bunu 627,766 nüfus sayısı ile 18-40 yaş aralığındaki bireylerin izlediği, 452,770 nüfus sayısı ile de 40 yaşından büyük bireylerin toplam nüfus içindeki oranının en az olduğu görülmektedir. Bu bakımdan Güneydoğu Anadolu illerinin yoğun göç vermesi nedeniyle genç nüfusun az olması göz önünde bulundurulursa Gaziantep'in yoğun göç veren illerden biri olmadığı sonucuna ulaşılabılır.

Gaziantep'in istihdam yapısı incelendiğinde, kentte işgücüne katılım oranının genelde %23,5 olduğu görülmektedir. Genç, nitelikli bir nüfusa sahip olan Gaziantep'te, işgücüne katılım oranının düşük olması dikkat çekicidir. Cinsiyete göre bakıldığında erkek nüfusun %39,8'i faal olarak çalışırken, kadın nüfusun %6,6'sı faal olarak çalışmaktadır. Kadın-erkek çalışma oranı arasındaki fark dikkat çekicidir. Yaş gruplarına göre bakıldığında 60 yaş üstü oranın %7, çalışabilir nüfusu olan 20-60 yaş grubunun oranı %49, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki olan 5-19 yaş grubunun oranı %32 ve okul öncesi çağı olan 0-4 yaş grubunun oranı %12 olduğu görülmektedir. Yani, nüfusun çoğunluğu (%49) çalışabilir yaş grubundadır. (TÜİK, 2018)

Çalışanlar arasında en büyük grubu %51,4 ile işçiler oluşturmaktadırlar. Kentte esnaf ve zanaatkarlık ile uğraşanların oranı %11,5, düzensiz vasıfsız işlerde çalışanların oranı ise %10,6'dır. Kamuda memur olarak istihdam edilenlerin tüm çalışanlar içindeki payı %6,3 düzeyindedir. Buna karşılık kendi hesabına serbest mesleklerde çalışanların oranı ise %6,7'dir. **Tarımda çalışanların tüm istihdam içindeki payı ise mevsimlik işçilikle birlikte %5,1 düzeyindedir.**

Gaziantep imalat sanayisi, büyüklüğü, istihdam oranı, ihracat seviyesi, donanımlı işgücü yapısı ve tecrübesi ile bölgenin en dinamik sanayi gücüne sahiptir. Gaziantep sanayi bakımından çeşitli sektörlerde ülkemiz genelinde en önemli üretim merkezi olma özelliğini sürdürmektedir. Küreselleşme sürecinde Gaziantep özellikle tekstil sanayi, gıda sanayi, metal ve makine sanayi sektörlerinde inovatif yaklaşımlarla sürdürülebilir kalkınmayı sağlamıştır.

GAZİANTEP'TE TARIM SEKTÖRÜNÜN YAPISI

İl merkezinde tarımsal imkânların çevre illere oranla daha düşük olmasına rağmen bu çevre illerin ürettiği ara mal niteliğindeki malların, nihai ürün haline getirildiği; Osmanlı imparatorluğu döneminde de başta pamuk olmak üzere tarım ürünlerinin mamul ve yarı mamul olarak işlendiği bir merkez haline gelmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemde Gaziantep'teki olumlu iklim şartlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan zengin tarım alanlarının varlığı, tarım sektörünün gelişmesine büyük katkı sağlamış ve ilerleyen yıllar için önemli bir alt yapı hazırlamıştır.

Tablo 2. Türkiye ve Gaziantep Tarım Arazisi Varlığı (dekar), TÜİK 2018

Alan	Toplam Tarım Alanı	Ekilen Alan	Nadas	Sebze	Meyve
Türkiye	233.805.639	155.317.914	36.974.137	7.982.650	33.481.004
Gaziantep	3.514.605	1.327.088	9.820	97.753	2.079.944

Tablo 2'ye göre, 2017 yılında Gaziantep İl'inin tarım için ayrılan toplam alanı 3.514.605 dekadır. Gaziantep ili, Türkiye'nin tarım için ayrılan alanın %1,5'lik dilimini kapsamaktadır. Gaziantep'te 1.327.088 dekar alana tahıllar ve diğer bitkisel ürün ekimi yapılmış, 9.820 dekar alan nadasa bırakılmıştır. Gaziantep'te 97.753 dekarlık alan sebze bahçelerine, 2.079.944 dekarlık alan meyve, içecek ve baharat bitkilerine ayrılmıştır. Meyve alanlarının % 66'sında antepfıstığı, %21'inde zeytin, %8'inde üzüm ve %5'inde diğer meyve türleri yetiştirilmektedir. Tarla alanlarının ise %59'unda buğday, %20'sinde arpa, % 6'sında nohut ve kalan %15'inde

diğer tarla bitkileri üretimi yapılmaktadır. Sebze üretiminde biber, domates ve sarımsak önde gelen sebzelerdir. Toplam tarım alanı içerisinde sulanan arazi 566.730 dekadır(%16). Sulama suyu baraj (5 adet), gölet (7 adet) ve kuyulardan (1091 adet) elde edilmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı çiftçi kayıt sistemine (ÇKS) 2018 yılı verilerine göre kayıtlı 32.956 çiftçi bulunmaktadır.

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ekonomik olarak en kalkınmış ilidir. İl ekonomisinde sanayi önemli bir yer tutsa da tarım sektörü ön plana çıkmaktadır. İl geliri içinde tarımın payı %40 iken, sanayinin payı %25'tir. Gaziantep'in tarım varlığına bakıldığında ilin tarımsal açıdan gelişmiş olduğu görülmektedir. İlin en önemli tarımsal ürünü antepfıstığıdır. Gaziantep ve Türkiye'nin ticaretinde önemli bir yer tutan antepfıstığı, ilde yetiştirilen önemli ürünlerden biridir. İl genelinde yaylalarda kuru tarım, ovalarda sulu tarım yapılmaktadır. İlde antepfıstığı yanı sıra, zeytin, üzüm, pirinç, pamuk, susam, tütün yetiştirilmekle birlikte çeşitli meyve ve sebze de yetiştirilmektedir. Zeytin üretiminin önemli bir yer tuttuğu ilde aynı zamanda domates başta olmak üzere yaklaşık 250 bin ton sebze yetiştirilmektedir.

2018 TÜİK verilerine göre, Gaziantep ilinin ekonomik etkinliklerinden bir başkası da hayvancılıktır. Güneydoğu ve Güney Anadolu Bölgesi'nin başlıca geçim kaynaklarından biri olan hayvancılık, her ne kadar Gaziantep için önemli olsa da ekonomi içindeki oranı düşüktür. Büyükbaş hayvan sayısı 268 bin, küçükbaş hayvan sayısı, 610 bin, yumurta tavuğu sayısı 3,88 milyon (Türkiye sıralaması 10) ve arıcılığa olan ilgi de artarak yaklaşık 700 arı işletmesi ile 30 bin üzerinde kovan bulunmaktadır.

Gıda sektörü de il ekonomisi için önemli bir yere sahiptir. İl ekonomisinde yüksek bir orana sahip olan Gaziantep özellikle antepfıstığı üretiminin etkisiyle baklava imalatında öncü konumdadır. İlde tarımsal üretim ekonomik olarak etkili olmasa da mercimek ve nohut gibi bakliyat ürünlerin işlenmesi ağırlıklı olarak Gaziantep ve çevre illerde yapılmaktadır. Buğday unu, bulgur, makarna, bitkisel sıvı yağlar, kakaolu mamuller, şekerlemeler ve şeker mamulleri, tahin, helva, reçel, Antep fıstığı işleme de il gıda sanayinde önemli bir yere sahiptir.

Gaziantep, Türkiye'ye komşu ülkeler ve Ortadoğu'ya canlı hayvan ticaretinin yapılmasında stratejik öneme sahip bir il durumundadır. Bu niteliği dolayısıyla Gaziantep'in modern bir canlı hayvan merkezi durumuna getirmek için birçok proje uygulanmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'de bir ilk durumunda olan Gaziantep Besi Organize Sanayi Bölgesi 2008 yılında hayata geçirilmiştir.

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Pandemi sürecinde Gıda Güvenliğinin önemli bileşenlerinden Üretim, Erişim, Denetim konularında Gaziantep ilinde alınan tedbirler önemli sorunların önüne geçmiştir.

Üretim konusunda üreticilerin üretim faaliyetlerini aksatmadan sürdürmeleri için gerekli önlemler alınmıştır. Sokağa çıkma yasağı döneminde ve iller arası ulaşımın kısıtlı olduğu dönemlerde üreticiler tarımsal faaliyetler için mevsimlik işçilerle bahçelerine gidebilmiştir.

Tüketicilerin gıdaya erişimi konusunda alınan tedbirler sorun yaşanmadan süreç sağlıklı işlemiştir. Bu konuda sosyal destek çalışmaları da yoksul kesimin gıdaya erişiminde önemli görev üstlenmiştir. Sonrasında “Biz Bize Yeteriz Türkiye” ismiyle ulusal bir kampanyaya dönüşen “Gönül Seferberliği” ilk olarak Gaziantep’te başlatılması, dar gelirli bölgelerdeki mahalle bakkallarında bulunan borç defterlerinin kapatılması, Sosyal Yardımlaşma Vakfı ve diğer STK’lar tarafından yapılan gıda ve para yardımları toplumun gıdaya erişimi ve toplum sağlığı açısından önemli faaliyetlerdir.

Gıda güvenirliliği bakımından ilgili kamu kurumlarının yoğun denetimleri de gıda güvenliği açısından önemli bulunmaktadır. Rutin denetimler dışında şehrimiz için önemli bir yer tutan pide fırınlarının hijyen tedbirleri, toplu gıda tüketim alanlarında sosyal mesafe denetimleri farkındalık oluşturmuştur.

Tarımsal üretimi aksatabilecek konularda tedbirlerin alınmaya devam edilmesi, gıda üreten ve gıda ile temas eden işyerlerinin denetimlerinin etkin bir şekilde sürdürülmesi ve sosyal yardımlara devam edilmesi şehrimizin sağlıklı beslenmesinde dolayısıyla sağlıklı bir Gaziantep’e destek sağlayacaktır.

Dr. Nevzat ASLAN

Kaynaklar

- 1) <http://www.gidabilimi.com/tr/makaleler-1/3095-gida-egemenligi-gida-guvenligi-gida-guvenilirligi>
- 2) Uçkan Murat, (2019). Gaziantep İli'nin Sosyo-Ekonomik Yapısının Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- 3) <https://gaziantep.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Brifing%202018.pdf>
- 4) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- 5) Şerife GENİŞ ve Emin Baki ADAŞ, (2011). Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı: Saha Araştırmasından Notlar. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (<http://sbe.gantep.edu.tr>) 2011 10(1): 293 - 321 ISSN: 1303-0094
- 6) Ercan KILIÇ, (2011). Küreselleşme Sürecinde Yerel Ekonomik Kalkınma: Gaziantep Örneği. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Ocak 2016, Cilt:2, Sayı:1.